

Terug naar Kanaän

thema: Jakob

Genesis 31: 3, 17 en 18 en Genesis 32

a. Jakob vertrekt (Gen. 31: 3, 17 en 18)

UITLEG VAN DE TEKST

Na een verblijf van twintig jaar bij Laban wil Jakob vertrekken. In de eerste drie verzen van Gen. 31 worden drie redenen voor dit vertrek genoemd. Jakob hoort, waarschijnlijk indirect, wat de zonen van Laban over hem zeggen. Ze zijn jaloers en beschuldigen Jakob van het wegnemen van de rijkdom van hun vader (vers 1). Ook ziet Jakob dat de houding van zijn schoonvader Laban tegenover hem minder positief is dan vroeger (vers 2). In die omstandigheden komt het bevel van de HEERE om terug te keren naar het land van zijn vaders en naar zijn familie (vers 3). Het bevel is duidelijk. Keer weder naar het land van uw vaders, naar uw familie. Belangrijk is de geweldige verzekering die ook volgt: 'Ik zal met u zijn.' Jakob mag weten dat de HEERE met hem meegaat. De belofte van Bethel (Gen. 28: 15) staat nog recht overeind. Jakob geeft gehoor aan deze opdracht (vers 17). Al zijn kinderen, vrouwen en bezit worden opgeladen. Het wordt een grote karavaan. Jakob is immers rijk gezegd door de HEERE. Later zal hij zeggen: 'Met mijn staf ging ik over de Jordaan en nu ben ik tot twee legers geworden.' (Gen. 32: 10)

TER OVERWEGING

Alles in dit korte gedeelte laat zien dat de HEERE Zijn woord houdt. Jakob mocht een poosje in het buitenland verblijven, hij moest eens terugkeren (Gen. 28: 15). Alles werkt daar aan mee. De boosheid van de zonen, de veranderde houding van Laban en dan het bevel van de HEERE. Met de kinderen kan worden gesproken over de (vaak

wonderlijke) leiding van de HEERE. Jakob toont zijn gehoorzaamheid in dit alles. Hij begint direct met de uitvoering (Gen. 31: 4). Jakob laat zich leiden door zijn God. Met de kinderen kan worden besproken dat bij leiding ook gehoorzaamheid hoort. 'Verhardt u niet, maar laat u leiden.'

b. Jakob trekt Ezau tegemoet (Gen. 32: 1-21)

UITLEG VAN DE TEKST

Als Laban hoort dat Jakob vertrokken is, gaat hij hem achterna. De Heere zorgt ervoor dat hij Jakob geen kwaad doet. Aan het eind van de ontmoeting sluiten ze een verbond waarmee wordt afgesproken dat ze elkaar in de toekomst geen kwaad zullen doen. De volgende dag vertrekt Laban terug naar huis. Jakob trekt ook verder naar Kanaän, naar het huis van zijn vader Izak en naar zijn broer Ezau. Wat zal hij er tegenop hebben gezien. Hoe zal Ezau reageren? Zal hij hem nog kwaad willen doen na twintig jaar? De Heere kent de gedachten van Zijn kinderen. Het is dan ook niet zonder betekenis wat we lezen aan het begin van Gen. 32. De engelen Gods ontmoeten Jakob. Het is, volgens de kanttekeningen, om Jakob van Gods tegenwoordigheid en bijstand meer te verzekeren. De engelen zullen hem beschermen op zijn verdere tocht. Bij zijn vertrek uit Kanaän zag Jakob in een droom engelen (Gen. 28: 12). Bij zijn terugkomst ziet hij ze opnieuw, dit keer in werkelijkheid. We lezen hier niet dat de engelen tot hem spreken, maar ongetwijfeld heeft deze ontmoeting Jakob herinnerd aan de woorden die twintig jaar geleden bij Bethel gesproken waren door de Heere Zelf. Jakob noemt de en-

gelen een heirleger van God en geeft aan de plaats van de ontmoeting de naam: Mahanaïm. Die naam betekent: twee legers. Of hij hier twee legers van engelen bedoelt, die hem aan weerszijden beschermen of het leger van God en zijn eigen leger, is onduidelijk.

Na deze ontmoeting met de engelen van God stuurt Jakob knechten naar zijn broer Ezau, die in het gebied Seïr woont, wat later Edom genoemd wordt. Ze moeten namens Jakob zeggen dat hij als vreemdeling bij Laban vertoefd heeft en wat hij als bezit verkregen heeft. Hiermee wil hij duidelijk maken dat hij niets van Ezau nodig heeft. Met de woorden 'uw knecht' en 'mijn heer' geeft hij aan dat hij bereid is zich als de mindere van Ezau op te stellen. Al met al wil Jakob genade vinden in de ogen van Ezau (vers 5). Wanneer de boden terugkeren en Jakob vertellen dat Ezau hem al tegemoet komt met vierhonderd man, slaat Jakob de schrik om het hart. Komt Ezau naar hem toe om nu definitief met hem af te rekenen? Dan doet Jakob twee dingen. Hij begint allereerst met het treffen van zijn eigen maatregelen. Heel zijn bezit, het volk (slaven en slavinnen) en het vee verdeelt hij in twee groepen. Zijn eigen vrouwen en kinderen blijven nog achter. Jakob hoopt dat de tweede groep kan ontsnappen als de eerste overvallen wordt. De slimheid, die Jakobs leven kenmerkt, wordt hier weer zichtbaar.

In de tweede plaats bidt Jakob tot God. Hij roept de Heere aan als de God van zijn vader Abraham en van zijn vader Izak. Hiermee roept hij in herinnering wat God voor zijn vader en grootvader gedaan heeft. Vervolgens (vers 9) herinnert hij de Heere aan Zijn bevel voor Jakob om naar Kanaän te gaan en aan Zijn belofte: 'Ik zal wel bij u doen.' In vers 10 uit hij zijn dankbaarheid en onwaardigheid tegenover Gods weldaden en trouw. Klein en ootmoedig is Jakob voor de Heere, Die hem zoveel onverdiende zegeningen heeft geschonken. Toen hij Kanaän verliet, ging hij met niet meer dan een staf over de Jordaan en nu hij terugkeert is hij een vermogend man met twee legers waarin hij het volk en het vee verdeeld heeft. Eerlijk maakt Jakob daarna zijn vrees voor Ezau aan de Heere kenbaar. Hij is bang dat hijzelf, zijn vrouwen en kinderen gedood zullen worden door Ezau. Wat zal er dan van Gods beloften terechtkomen? Daarom houdt Jakob in vers 12 de Heere Zijn eigen belofte voor.

Na het gebed blijft Jakob daar de nacht over en gaat de volgende dag een geschenk samenstellen voor zijn broer. Hij zet 220 geiten, 220 schapen, 30 kamelen met veulens, 50 runderen en 30 ezels, totaal ongeveer 550 dieren, apart. Van de vijf diersoorten maakt hij vijf kudden. Tussen de kudden moet een afstand zijn, zodat Ezau over elk geschenk kan nadenken. Hiervan verwacht Jakob meer dan dat alles in één keer gegeven wordt. Stel dat zo'n groot geschenk gelijk door Ezau van de

hand gewezen wordt. Jakob geeft precies aan wat zijn knechten moeten zeggen. Een ieder die met zo'n kudde Ezau ontmoet, moet zeggen dat dit een geschenk van Jakob 'uw knecht' is en dat Jakob eraan komt. Zo wil Jakob Ezau gunstig stemmen en denkt dat hij het er levend van af te brengen. De knechten gaan op weg en Jakob blijft in spanning in de legerplaats achter en overnacht daar.

TER OVERWEGING

We zien in dit gedeelte hoe de Heere weet wat in de harten van Zijn kinderen omgaat en ook wat ze nodig hebben. Hij zendt daarom een leger van engelen om Jakob te bemoedigen. Ze zullen hem beschermen. In de Schrift lezen we vaker van beschermengelen. Denk bijvoorbeeld aan Ps. 91: 11: 'Want Hij zal Zijn engelen van u bevelen, dat zij u bewaren in al uw wegen.' Deze engelen staan in Gods dienst en worden door Hem uitgezonden om de gelovigen te bewaren en te beschermen.

We zien bij Jakob de strijd in zijn leven. Aan de ene kant gaat hijzelf aan het werk om zijn maatregelen te treffen tegen Ezau. Hij doet dat op een slimme manier door zijn leger te verdelen en ook het geschenk te verdelen. Aan de andere kant verwacht hij het in het gebed alleen van God en Zijn zegen. Eerbiedig en ootmoedig bidt hij tot zijn God. Hierin vinden we het leven van een gelovige getekend. Als we de Heere mogen vrezen en dienen, betekent dat niet dat we geen zonden meer doen. Maar we krijgen over die zonden wel steeds meer verdriet en we gaan die ook steeds meer haten en laten. De gelovige is ook degene die de hand legt op wat God beloofd heeft. Jakob doet dat hier ook. De Heere wil dat we Hem aanspreken op Zijn eigen woord.

Jakob wil het na twintig jaar weer goedmaken tussen hem en Ezau. Hij wil Ezau door de geschenken gunstig stemmen. Wie de Heere liefheeft, kan niet in onmin met zijn naaste leven en wil het weer goedmaken. Misschien hebben de kinderen ook wel eens ruzie gehad en geprobeerd om het weer goed te maken. Daarbij mogen we, evenals Jakob, de Heere om hulp vragen.

GELOOFSLEER

Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 12. (God onderhoudt Zijn schepping en Hij zendt Zijn engelen uit om Zijn uitverkorenen te dienen.)

c. Jakob worstelt met God (Gen. 32: 22-32)

UITLEG VAN DE TEKST

Midden in de nacht staat Jakob op. Hij neemt zijn twee vrouwen en zijn twee dienstmaagden en zijn elf kinderen mee en laat hen de Jabbok oversteken bij een veer, dat is een doorwaadbare plaats. De

Jabbok is een bergbeek, die vanuit het oosten van het gebergte in de Jordaan uitmondt. Als alles naar de overkant is, blijft Jakob alleen op de noordelijke oever van de Jabbok achter. De nood is zo groot voor Jakob dat hij het aangezicht van de Heere wil zoeken om hulp en bijstand van de Heere te vragen. Alleen de Heere kan hem in deze nood doorhelpen. Dan komt er plotseling een Man op hem af. Als hun treffen tot een einde komt, is Jakob ervan overtuigd dat Hij met God Zelf heeft geworsteld. Hij begint met Jakob te worstelen. Jakob worstelt met de Man totdat het licht begint te worden. 'Toen Hij zag, dat Hij hem niet overmocht' in vers 25 betekent niet dat Jakob sterker is dan God. God laat hem overwinnen om Jakob van een goede uitslag te verzekeren in de ontmoeting met Ezau. Tegelijk kwetst Hij Jakob ook, opdat hij zijn eigen zwakheid beseft. Hij raakt het gewricht van Jakobs heup aan, zodat het ontwricht wordt, waardoor Jakob mank wordt. Zo verliest de strijder het. De Heere wil nu gaan, maar dat wil Jakob niet. Hij heeft geleerd niet meer zonder God verder te kunnen. Hij zegt: 'Ik zal U niet laten gaan, tenzij dat Gij mij zegent.' Hij wil de verzekering van Gods gunst en goedheid horen. Die ontvangt hij ook. God vraagt hem naar zijn naam. Door zijn naam te noemen, moet Jakob zijn aard bekendmaken. Hoewel de naam Jakob neutraal kan worden uitgelegd, heeft Ezau de betekenis 'bedriegen' ermee verbonden (Gen. 27: 36). Als herinnering aan deze gebeurtenis en als teken van de goedheid van de Heere geeft God hem een nieuwe naam: Israël, dat betekent: vorst Gods, 'want gij hebt u vorstelijk gedragen met God en met de mensen, en hebt overmocht'. Jakob heeft geworsteld met God en met de mensen, wat ziet op zijn strijd met Ezau en Laban. De naam Israel wordt een erenaam voor Jakob en voor zijn nageslacht: de Israëlieten.

Als Jakob de Man naar Zijn Naam vraagt, antwoordt Deze ontwijkend. De tijd voor de volle openbaring van God in de Heere Jezus Christus is nog niet aangebroken. Hij zegent Jakob en vervult zo zijn wens uit vers 26. Uit de naam die Jakob aan deze plaats geeft, blijft overduidelijk dat Jakob weet met Wie hij geworsteld heeft. Hij noemt de plaats Pniël. Dat betekent: Aangezicht van God. In de toelichting zegt Jakob dat hij God gezien heeft van aangezicht tot aangezicht en het er levend vanaf gebracht heeft, 'mijn ziel is gered geweest'. Jakob is dankbaar dat hij nog leeft. Dat is een wonder, want wie

zal God zien en leven? Uit deze overleving in de ontmoeting met God kan Jakob moed putten voor de ontmoeting met Ezau. De zonsopgang uit vers 31 is letterlijk, maar kan ook symbolisch verstaan worden: het aanbreken van het licht voor Jakob na een donkere nacht. De aanraking van de heup van Jakob door de Heere heeft blijvende gevolgen, want Jakob is voortaan mank. God heeft een teken van deze ontmoeting achtergelaten, opdat Jakob het niet zal vergeten. Het slotvers van dit hoofdstuk meldt dat de Israëlieten naar aanleiding van deze geschiedenis geen heupspier eten van hun dieren.

TER OVERWEGING

Dit gedeelte is een bijzonder gedeelte. Jakob worstelt met God. Jakob moet afgebracht worden van al zijn plannen en listen om aan het gevaar te ontkomen. Hij moet leren om alleen op God te vertrouwen. God breekt Jakobs kracht door zijn heup aan te raken voordat Hij hem zegent met de belofte van ware kracht.

Jakob ontvangt een nieuwe naam. Hij is nog steeds de 'bedrieger'. Zijn zonden raakt hij heel zijn leven niet kwijt. De nieuwe naam staat voor de genade die hij ontvangen heeft. De vorst (of strijder) Gods. Zo ontvangt ieder mens die tot geloof in de Heere Jezus komt eigenlijk een nieuwe naam. Niet meer 'zondaar' (al zal ik nog wel zondigen), maar allereerst 'verloste'.

De woorden van Jakob uit vers 26 'Ik zal U niet laten gaan, tenzij dat Gij mij zegent' mogen in de vertelling benadrukt worden. Jakob houdt aan in de worsteling totdat de Heere hem zegent. Zo moeten we ook aanhouden in onze gebedsworstelingen om de (eeuwige) zegen van de Heere. Zulke bidders laat de Heere om Christus' wil nooit staan. Dat leert ons deze geschiedenis.

GEOLOFSLEER

- Heidelbergse Catechismus, zondag 52, vraag en antwoord 129. (Mijn gebed wordt veel zekerder door God verhoord, dan ik in mijn hart gevoel.)
- Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 26. (Met het slot van dit artikel belijden we dat wij de hemelse Vader aanroepen door Christus, zoals wij in het gebed des Heeren geleerd hebben, 'verzekerd zijnde, dat al wat wij den Vader zullen bidden in Zijn Naam, ons zal gegeven worden', Joh. 14: 13.)

